

linárneho výskumu. S dobrým ohlasom sa stretol referát o hodnotení prírodných hrozieb v krajinnom plánovaní. V rámci tohto bloku i počas rokovania v samostatnej pracovnej skupine odzneli príspevky venované využitiu geografických informačných systémov. Formou panelovej diskusie sa prezentovalo 20 postov - príkladových štúdií z USA a SR z posudzovania vplyvov na životné prostredie, hodnotenia environmentálnej únosnosti, ekologickej stability a tvorby územných systémov ekologickej stability a aplikácií geografických informačných systémov.

Osobitným bodom programu bolo záverečné pracovné rokovanie, zamerané na prípravu spoločnej publikácie (zborníka) zo seminára a na možnosti ďalšej spolupráce v nasledujúcich rokoch. Vyplynulo z neho, že ešte v tomto roku sa navrhne ďalší projekt spolupráce v rámci americko-

slovenského vedecko-technického programu s priamou nadväznosťou na tematické zameranie tohto seminára. Spolupráca by sa mala zamerať na overenie metodiky environmentálnej únosnosti vo vybranom národnom parku na Slovensku, na špeciálne úlohy v rámci procesu posudzovania vplyvov činností na životné prostredie (napr. plány environmentálneho manažmentu, monitoring a postprojektovú analýzu) a otázky strategického plánovania životného prostredia.

Za veľmi dôležitú považovali organizátori účasť zástupcov Odboru ochrany prírody a Odboru posudzovania vplyvov na životné prostredie a medziodvetvových vzťahov MŽP SR, ktorí vo svojich vystúpeniach podporili pripravovaný projekt slovensko-americkej spolupráce.

Mária Kozová, Ján Drdoš

Trvalá udržateľnosť ekosystémov - ekologické a ekonomické faktory

Problematika trvalej udržateľnosti je veľmi aktuálna, najmä z hľadiska predstavy o trvalo udržateľnom rozvoji (sustainable development). Má mnoho aspektov, od teoretických po praktické, od jednotlivých oblastí ľudskej činnosti po ekosystémy, resp. biosféru. Táto koncepcia je svojím pôvodom a povahou antropocentrická (zabezpečiť súčasným generáciám kvalitný život tak, aby to nebolo na ujmu budúcich generácií) a nevyhnutne vyvoláva diskusie medzi ekológmi a ekonómami, provokuje hľadanie ciest a spoločných prístupov, postupov, konkrétnych krokov, ako aj spôsobov hodnotenia trvalej udr-

žateľnosti (jej indikátorov). Príspevom k tejto diskusii bol aj medzinárodný workshop na tému **Trvalá udržateľnosť ekosystémov**, ktorý sa uskutočnil v Smoleniciach v dňoch 27.-29. marca 1995.

Bolo to už druhé medzinárodné podujatie podobného zamerania. Prvé sa uskutočnilo v novembri 1993 (s rovnakým názvom) v Amsterdame a organizovala ho Biologická rada Holandskej kráľovskej akadémie umení a vied a Poradná rada pre výskum prírody a životného prostredia. Rada Európskej ekologickej federácie (EEF) sa na rokovaní v marci 1994 vo Varšave rozhodla zorganizovať sériu medziná-

rodných stretnutí - workshopov - o problematike trvalej udržateľnosti v rôznych európskych krajinách.

Prvý sa uskutočnil v marci 1995 na Slovensku a hosťiteľmi boli Slovenská ekologická spoločnosť pri SAV (SEKOS) a SAV. Cieľom workshopu bolo zostaviť výskumnú agendu pre vytvorenie koncepcie trvalej udržateľnosti v integrovanom ekologicko-ekonomickom kontexte. Diskusia sa zamerala na teoretické koncepcie a ich aplikovateľnosť pre vybraný počet ekosystémov, charakteristických pre európsky kontinent.

Pre workshop EEF 1995 sa vybrali tieto ekosystémy:

1. **Nížinné časti veľkých európskych riek** s bežnými environmentálnymi problémami (znečistenie, deštrukcia stanovišť, rekreácia, doprava, ochrana prírody atď.).

2. **Územia európskych vysokých hôr** so spoločnými environmentálnymi problémami (znečistenie ovzdušia, rekreácia, zimné športy, erózia atď.).

Zámerom usporiadateľov workshopu bolo, aby účastníci testovali trvalú udržateľnosť týchto dvoch typov ekosystémov nasledujúcimi prístupmi:

1. Prístup z hľadiska obehu látok (vstupy a výstupy hmoty);

2. Prístup z hľadiska územného plánovania (budúce ciele pre krajinné plánovanie);

3. Prístup z hľadiska rôznych funkcií ekosystémov (doprava, príroda, rekreácia, pitná voda, priemysel, bývanie atď.).

Workshop sa uskutočnil v Domo-ve vedeckých pracovníkov v Smoleniciach a zúčastnilo sa na ňom viac ako 50 vedeckých pracovníkov z celej Európy. Účastníkov delegovali národné ekologicke vedecké spoločnosti a vybral riadiaci výbor na základe prihlásených referátov. Pred uskutočnením workshopu boli pripravené dva písomné materiály, jeden o ekologických aspektoch (vypracoval ho dr. R. de Groot) a druhý o ekonomických aspektoch trvalej udržateľnosti ekosystémov (prof. van Ierland). Slo-

venská strana ponúkla obidvom autorom pomoc (publikované materiály zo Slovenska, pripomienkovanie rukopisov), čo obaja autori privítali. Po predstavení týchto dvoch materiálov na workshope vystúpili s pripravenými hodnotiacimi a kritickými príspevkami vybraní experti. Tretí materiál, venovaný biologickej diverzite a trvalo udržateľným ekosystémom, predložil dr. Rob H. Jongman priamo na mieste. V diskusii sa prezentovali desaťminútovými vystúpeniami účastníci z rôznych krajín. Príspevky boli zamerané na riešenie ekosystémov, horské ekosystémy a všeobecné otázky trvalej udržateľnosti. Okrem toho boli pripravené postry, ktorými sa prezentovali najmä účastníci zo Slovenska. Vystúpili aj zástupcovia EC DG XII-SRD (Európskej komisie), ENRICH, EERO (Európskej organizácie pre výskum životného prostredia) a ECNC (Európskeho centra pre ochranu prírody).

Ukázalo sa, že dialóg medzi ekológmi a ekonómami sa môže uskutocňovať prostredníctvom environmentálnych funkcií ekosystémov, ktoré sa definujú na rovnakej báze, ako definujú ekologickí ekonómovia prírodný kapitál (úžitky a služby). Dosať sa však nezhodujú v triedení funkcií a problémové je aj ich hodnotenie a oceňovanie v monetárnych jednotkách. Pokusy zamieňať alebo stotožňovať trvalú udržateľnosť ekosystémov s koncepciou zdravia ekosystémov (ecosystem health) či kvality životného prostredia (environmental quality) sa stretli s kritickým postojom. Veľa pozornosti sa venovalo indikátorom trvalej udržateľnosti ekosystémov, najmä tzv. meňavkovému prístupu (amoeba approach), ktorý prezentoval dr. de Groot na príklade ekosystémov rieky Dunaj (slovenského úseku) a lesných ekosystémov Vysokých Tatier. Tento tzv. integrovaný indikátor trvalej udržateľnosti ekosystémov, ako sa zdá, vychádza z predstavy rovnováhy v prírode a je príliš statický. Pripomenuli sa aktivity aj iných vedeckých organizácií,

napr. SCOPE (Vedecký výbor pre problémy životného prostredia) má projekt trvalo udržateľnej biosféry (Sustainable Biosphere Project). Okrem toho sa diskutovalo aj o niektorých terminologických otázkach, napr. trvalo udržateľné ekosystémy versus trvalo udržateľné využívanie ekosystémov a pod. Na záver sa pripravil návrh na európsku výskumnú

agendu v oblasti trvalej udržateľnosti ekosystémov (vrátane tém projektov), ktorý sa predloží Európskej komisii so žiadosťou o podporu pri jej realizácii. Výsledky tohto projektu by sa mali premietnuť nielen do pripravovaných publikácií (správy a zborníka), ale aj do konkrétnych európskych výskumných aktivít.

Pavol Eliáš

Úcta k životu

*Ja som život, ktorý chce žiť,
uprostred života, ktorý chce žiť.*

Albert Schweitzer

Etika úcty k životu bola životnou filozofiou Alberta Schweitzera, jedného z posledných velikánov našej epochy (1875-1965). Pri príležitosti 30. výročia jeho úmrtia pripravila Katedra spoločenských vied Fakulty ekológie a environmentalistiky TU vo Zvolene spolu s Mestom Zvolene, Okresnou knižnicou a Akadémiou vzdelávania vo Zvolene sympóziu, nazvané **Úcta k životu - II. ročník Iniciatív záchrany nádeje pre život**. Konalo sa s finančným príspevom nadácie Open Society Fund 3.-4. mája 1995 už tradične v študovni Okresnej knižnice vo Zvolene. Toto podujatie nadviazalo nielen na I. ročník Iniciatív záchrany nádeje pre život (v septembri 1993 k nedožitým 90. narodeninám Konrada Lorenza), ale aj na vlnajšie Hľadania človeka (venované viacerým jubilujúcim mysliteľom).

Dobrá organizácia, príjemné prostredie a milá, takmer rodinná atmosféra, sú pre zvolenské filozofické sympóziá príznačné a prítiažlivé pre účastníkov. Aj na tomto sa ich zišiel hojný počet. Mnohí museli podstatne skrátiť svoje vystúpenia, aby sa vôbec zmestili do programu, v ktorom od-

znelo 35 referátov. A opäť, podobne ako na spomínaných predošlých sympóziách, stretli sa tu odborníci z rôznych oblastí: filozofie, ekológie a environmentalistiky, teológie, medicíny, biológie a ďalších, aby komunikovali na báze úcty k životu.

Dielo Alberta Schweitzera, ale predovšetkým jeho inšpirujúci životný príklad, boli východiskom mnohých (aj keď nie všetkých) úvah na tomto sympóziu. Program neprebíhal v sekciách - čo by sa predpokladalo, vzhľadom na veľký počet prihlásených referátov - takto však všetci dostali možnosť vypočuť si, a teda i osloviť, všetkých. V spoločnom dialógu hľadali vzájomné porozumenie a odpovede na otázky súvisiace s úctou k životu.

Zaslúžený ohlas vzbudilo vystúpenie PhDr. Teodora Münza, CSc. (FÚ SAV Bratislava) *Paradox Schweitzerovej úcty k životu*, doc. ThDr. Igora Kišša (EvBF UK Bratislava) *Úcta k životu v modernej teológii*, prof. RNDr. Milana Ružičku, DrSc. (ÚKE SAV Bratislava) *Žiť, živorit alebo prežiť*, PhDr. Emila Višňovského, CSc. (KVS BK SAV Bratislava) *Moc alebo*